

dici moral: «Antígono --- com oyís que alguns havien *sinestre* extimació d'ell, del qual parlaven, escoltant-ho ab ses pròpies orelles --- sinó una cortina miçana ---, mogué un poc la cortina e, parlant en persona d'altri, dix-los: —Partits d'ací que l rey no us oje», «com Tibèrio se clamà s en quina forma molts parlaven d'ell en *sinestre* opinió ---», *Breviloqui* de Joan de Galès (*NCl* , 129, 137).

Doncs bé, ha de ser partint d'aqueixes accs figures des que el mot se substantivà en el sentit de 'desastre, fet funest, terrible i poc previsible'; com avui quan donem a un incendi o alluvió el nom de 'un *sinistre*'. Ara bé crida l'atenció que amb aquest sentit la forma amb *i* apareix primer que en els adjectivals i amb caràcter bastant general. Ha d'haver-hi doncs una connexió causal entre les dues coses, i probablement això s'explica per la influència dels tractats astrològics, nigromàntics, i de màgica o bruixeria, en baix llatí, des dels quals la forma llatinitzant en *i* es va estendre a la llengua vulgar.

Ja en tenim un cas espats (si doncs no està mal copiat) en un document de l'any 1330, relatiu a la guerra en les costes andaluses: «si les galeres --- se partien del Estret --- e algun *sinistre* venia al senyor Rey de Castella dirien que ---» (*BABL* IV, 168): per tant l'Esquadra catalana seguirà defensant les costes castellanes contra els Benimerins o Zenetes. És clar que no hi pot haver aquí influència castellana, puix que aquesta llengua ha mantingut sempre la forma en *se* en totes les accs · és el baix llatí el que obra, i no sols el d'aquella mena d'obres, sinó també una mica el de certes lleis marítimes i mercantils de França, Gènova i Catalunya.

La diferència entre l'adjectiu i el substantiu ens la fan palesa les obres d'Eiximenis: amb *i* per a 'desgràcia': «atribuïen la obra, no a Déu, mas a lur pròpia virtut, e ab açò perdien tot lur mèrit, e ls esdevenia qualque *senestre*», «axí com lo pare natural se ha envers sos propis fills, alimentant, regint --- e procurant a ells honor e bé, e lunyant-los de tot *sinistre*, axí los dits senadors e regidors se havien envers la cosa pública», *Do Comp* (*NCl* , 120, 99); mentre que d'altra banda el mateix Eiximenis empra *sinestra* en el sentit d'adjectiu i de direcció física: «Axí com fé Scipió en Spanya, qui més en la part dreta los pus forts, e en la *sinestra* los menys forts», *Dotzèn*, § 267; així com hem vist una munió de casos de *sinestre* en el *Tirant* en el sentit material, en canvi hi tenim «los cassos *sinistres* de fortuna», i també «lo *sinestre* de fortuna» per més que siguin segurament en la part de Galba (IV, 260, 95). A princ del S. XVI es pot deduir que *sinestre* ja estava antiquat, en tots els sentits, del fet que Busa-N només porta «sinistra cosa: *sinister*, -a, -um»; «sinistra o esquerre, mà». Colom troba 3 casos de l'adj *sinistre* per 'esquerre' en obres doctrinals lulianes però bastants més de *sinestre*

En fi, en el sentit de 'desgràcia', *DAG* no en troba de la forma en *e* més que el de Galba, i en canvi quatre amb *i* en el S. XV i un del XVII: «per obviar tals *sinistres* e aquelles provenir», Bna. 1448 (*Ardits* II, 60

74), «per squivat *sinistre* havem dat orde ---» c 1460 (*CoDoACA* XXII, 237), i *AlcM* ja porta un de «per algun cas *sinistre*» en l'any 1381 en les *Memòries* marítimes de Capmany; als quals afegeixo encara els «aguayts e casos, *sinistres* e de perill» de c. 1440, que he citat sobre *insidia* a *SEURE* De la forma en *e* en el substantiu només trobo aquest de Turmeda, on li era necessari per a l'assonant: «¿E què atronats en letra, / que si a ocasió, / d'aquesta divisió / e d'aquest meu gran *sinestre*?» (*Div* , *NCl* x, p. 121).

Així tenim, doncs, explicada la forma doble, semànticament, i delimitada la seqüència cronològica. Quant a la variant etimològica, totes les aparences, almenys, són en el sentit que la forma hereditària en totes les llengües romàniques fou *SINEXTER* amb *ē* breu i oberta, per influència del contraposat *DEXTER*: això és obvi en el cast. *sinestro*. En francès antic hi hagué només *senestre* (*Roman de Rou*, i encara en Rabelais): que aquí el modern *sinistre* és llatínisme salta a la vista per la -s-. També podem creure cultista l'it. *sinistro*

En llengua d'oc ant. *senestre*, ja en el *Boeci*; en dos textos de cap a 1300 el documenta el gloss. de la *Chr* d'Appel, i n'hi ha almenys un cas trobadoresc on la rima assegura la *e* oberta: «colguei-me sobre l bras *destre* / e pois me virei e l *senestre*» (Rayn. v, 200). També havia existit *sinestro* en italià antic, un cop en el Petrarca («l ferro ignudo ten dalla *sinestra*», en rima, en els *Trionfi d'Amore* IV, 183), si bé usa *sinistro* també dos cops, que és la forma que trobem en Dante, en rima en *istra* (*Inf.* XXIX, 53; *Purg.* XXX, 61), i crec que també es troba en el Boccaccio.

DERIV : *Sinistrament* adv. (Belv.). *Sinestrer* 'esquerre' en Canals (*Scipiò*, *DAG*), cf. oc. ant. *senestrier* id. (en el trobador provençal Blacatz, princ S. XIII, Appel, *Chr* , 99 4). *Sinistrors*, pres del ll *sinistrorsum* (com *dextrorsum*, *aliorum* etc.).

Ensinistrar o *assinestrar*, que és la forma que m'és coneguda en cat ant.: «l'ome saví nodrex e *asinestra* e adoctrina l'ome neci», Lull (*L. de Cont* , 205); «La Viuda s'acostà a la donzella, donà-li un drap de cap, e dix-li, per fer lo joc que n fos complit de rialles: —Posa-lo y davall les faldes de la Princesa—; la donzella, axí com la Viuda la havia *asinestrada*, con fon davant de Sa Altesa, agenollà-s en terra, posà-li lo drap davall les faldes: e la ignorància de la Princesa donà loc a la malícia de la Viuda», JoMartorell (Ag. III, 225); també amb -ni-: «la dita donzella, molt bé *asinestrada* de la senyora mare sua, romàs molt aconsolade» en una narració del S. XV, p. p. Serra i Riera (*RHisp* LXXII, 536). «Ab delit só y molt repòs / --- / suplic la V. Magestat, / hage mercè de mon peccat /. Dit assò, arribe la dona en son cadafal, i, arribant, vulla *assinstrar* ses filles dient (AFRODISIA): Filles, viviu alegrement / y dau-vos pler en lo jovent» en la *Consuetat del Misteri de la Gloriosa Seta Agatha* [principi segle XVI?] p p Romeu i F. (*Teatre Hagiogràfic* II, 48).

Com és sabut, avui aquesta forma s'ha antiquat, però la substitueix *ensinistrar* (alguns *ensmestrar*), vivísim · és la que registra el Belv. («*ensinstrar*: adestrar), però *ensinstrat* i Lab. «enseñar, *edoceo*, guiar,